

Yo'ldoshev Raufbek Olimjon O'g'li

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Yengil sanoat va oziq-ovqat texnologiyalar kafedrasi assistenti

raufbekyuldoshev96@mail.com

Xujanova Zarina Nurali qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Oziq-ovqat texnologiyasi ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

zarinaxujanova@mail.com

Hayitboyeva Fotima Bahodir qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Oziq-ovqat texnologiyasi ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

fotima123@mail.com

Muhammadiyeva Marjona Bahodir qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Oziq-ovqat texnologiyasi ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

marjona77@mail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada konserva zavodlarida ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan transport vositalari va ularning turlari tahlil qilinadi. Xomashyoni qabul qilish, ichki texnologik jarayonlar davomida mahsulotlarni tashish hamda tayyor mahsulotlarni ombor va iste'molchiga yetkazib berishda qo'llaniladigan ichki va tashqi transport tizimlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, mexanizatsiyalashgan va avtomatlashtirilgan transport vositalarining samaradorligi, mehnat unumdorligini oshirishdagi o'рни hamda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishdagi ahamiyati yoritib beriladi. Maqola konserva sanoati korxonalarida transport tizimini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan.

Kalit soʻzlar: *konserva zavodi, transport vositalari, ichki transport, transport, konveyer tizimlari, yuk koʻtarish mexanizmlari, mexanizatsiya, avtomatlashtirish ishlab chiqarish jarayoni, logistika tizimi.*

Kirish

Hozirgi kunda oziq-ovqat sanoatining muhim tarmoqlaridan biri boʻlgan konserva sanoati aholining sifatli va uzoq muddat saqlanadigan mahsulotlarga boʻlgan ehtiyojini qondirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Konserva zavodlarida ishlab chiqarish jarayonining samaradorligi koʻp jihatdan xomashyo va tayyor mahsulotlarning oʻz vaqtida hamda uzluksiz harakatlanishini taʼminlaydigan transport vositalariga bogʻliqdir. Ichki va tashqi transport tizimlarining toʻgʻri tashkil etilishi mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish tannarxini kamaytirish va mahsulot sifatini saqlab qolishda muhim rol oʻynaydi.

Asosiy qism

Konserva zavodlarida ishlab chiqarish jarayoni xomashyoni qabul qilishdan boshlab tayyor mahsulotni omborga joylashtirishgacha boʻlgan bir nechta ketma-ket bosqichlardan iborat boʻlib, ushbu jarayonlarning samarali tashkil etilishi transport vositalarining toʻgʻri tanlanishi va joylashtirilishiga bevosita bogʻliqdir. Zavodlarda transport vositalari asosan ichki va tashqi transport turlariga boʻlinadi. Ichki transport vositalari xomashyo, yarim tayyor mahsulotlar va tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish sexlari oʻrtasida tashish uchun xizmat qiladi. Tashqi transport esa xomashyoni yetkazib berish va tayyor mahsulotlarni isteʼmolchiga joʻnatishda qoʻllaniladi. Ichki transport vositalariga konveyerlar, lenta va zanjirli transportyorlar, rolikli yoʻlaklar, liftlar, aravachalar hamda elektrokarralar kiradi. Konveyer tizimlari konserva zavodlarida eng koʻp qoʻllaniladigan transport vositalaridan biri boʻlib, ular xomashyoni yuvish, saralash, tozalash, qadoqlash va sterilizatsiya qilish jarayonlari orasida uzluksiz harakatlanishini taʼminlaydi.

Bunday tizimlar ishlab chiqarish jarayonini tezlashtirib, qoʻl mehnatini kamaytiradi va mahsulot sifatini saqlashga yordam beradi. Rolikli transportyorlar esa asosan qadoqlangan mahsulotlarni sex ichida tashishda qulay hisoblanadi. Yuk koʻtarish va tashish mexanizmlari, jumladan, kranlar, talilar va liftlar ogʻir yuklarni vertikal va gorizontal yoʻnalishda harakatlantirishda qoʻllaniladi. Ushbu vositalar katta hajmdagi xomashyo va tayyor mahsulotlarni qisqa vaqt ichida koʻchirish imkonini berib, ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligini taʼminlaydi. Elektrokarralar va avtovilkalar omborxonalarda keng qoʻllanilib, mahsulotlarni joylashtirish va tashish ishlarini yengillashtiradi. Tashqi transport vositalariga avtomobillar, maxsus yuk mashinalari va sovitkichli transportlar kiradi. Xomashyo tez buziluvchan boʻlganligi sababli, uni zavodga oʻz vaqtida yetkazib berish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, tayyor konserva mahsulotlarini saqlash va tashish

jarayonida sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilish zarur. Zamonaviy konserva zavodlarida logistika tizimlarini avtomatlashtirish, transport vositalaridan oqilona foydalanish va

energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini yanada oshirishga xizmat qilmoqda. Konserv zavodlarida transport vositalarini tanlashda ishlab chiqarish hajmi, mahsulot turi va texnologik jarayonlarning ketma-ketligi inobatga olinadi. Masalan, sabzavot va meva konservalari ishlab chiqariladigan korxonalarda xomashyo tez va ehtiyotkorlik bilan tashilishi talab etiladi, chunki mexanik shikastlanish mahsulot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli bunday korxonalarda lenta konveyerlari, suv orqali tashish tizimlari va maxsus yumshoq qoplamali transportyorlardan foydalaniladi. Transport vositalarining samarali ishlashi ularni to'g'ri joylashtirish va texnik xizmat ko'rsatish bilan chambarchas bog'liqdir. Doimiy profilaktik tekshiruvlar, nosoz qismlarni o'z vaqtida almashtirish va sanitariya talablariga rioya qilish transport tizimlarining uzoq muddat barqaror ishlashini ta'minlaydi.

Ayniqsa, oziq-ovqat sanoatida ishlatiladigan transport vositalari yuvilishi oson, zanglamaydigan materiallardan tayyorlangan bo'lishi va gigiyenik me'yorlarga mos kelishi zarur. So'nggi yillarda konserva zavodlarida avtomatlashtirilgan transport tizimlari, jumladan, sensorli boshqaruvga ega konveyerlar, robotlashtirilgan yuk tashish qurilmalari va avtomatik saralash liniyalari keng joriy etilmoqda. Bunday zamonaviy texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonini nazorat qilishni yengillashtirib, inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytiradi hamda mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, energiya tejamkor transport vositalaridan foydalanish ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Konserva zavodlarida transport vositalaridan samarali foydalanish ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligi va barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Xomashyo, yarim tayyor va tayyor mahsulotlarning o'z vaqtida hamda xavfsiz tashilishi mahsulot sifati saqlanishiga, mehnat unumdorligining oshishiga va ishlab chiqarish tannarxining kamayishiga xizmat qiladi. Ichki va tashqi transport tizimlarining to'g'ri tashkil etilishi korxonada faoliyatining umumiy samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov A.A. *Oziq-ovqat sanoati texnologiyasi*. — Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Ismoilov B.B., To'xtayev R.R. *Konserva ishlab chiqarish texnologiyasi*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.

3. Abduqodirov M.M. *Oziq-ovqat sanoatida mexanizatsiya va avtomatlashtirish*. — Toshkent: Fan, 2020.

4. Xudoyberdiyev S.S. *Ishlab chiqarish korxonalarida ichki transport tizimlari*. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2017.

5. Rustamov N.N. "Oziq-ovqat sanoati korxonalarida transport vositalarining samaradorligini oshirish yo'llari". // *O'zbekiston muhandislik jurnali*, 2021, №3.

6. Qo'chqorov J.J. "Konserva sanoatida zamonaviy texnologiyalar va logistika tizimlari". // *Oziq-ovqat sanoati axborotnomasi*, 2022, №2.

7. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. *Oziq-ovqat sanoati korxonalarida uchun texnologik yo'riqnomasi*. — Toshkent, 2020.

